Ч. 84 (11.425). Львів, вівторок 16. квітня 1929. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 гов. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
" Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Зворотна точка?

Львів, 15. квітня 1929.

Саме тоді, коли держави середущої Европи: Німеччина, Австрія й Польща — переходять важкі кризи з глибоким суспільно-політичним відкладом, на широкому світовому горизонті підготовляються зміни далекосяглого значіння. З них на перший плян вибивається заповідь визнання Америкою de iure радянського уряду і навязання дипльоматичних та правильних господарських взаємин із Рад. Союзом.

Коли мати на увазі, що Зединені Держави є досі єдиною великодержавою світа, що послідовно негативно ставилися до сучасних володарів Кремлю, коли зважити, що Кулідж рішучо відкидав думку про визнання рад. уряду, то заповідь Гувера є не лише сензацією, але кроком такого перспективного значіння і консеквенцій, яких ми покищо не можемо собі уявити. З моментом визнання рад. уряду Америкою зненавиджені і проскрибовані більшовики дістають — так сказатиб — світово-громадянську санкцію. Крок Америки, крок практичних, холодних і вирахованих янкесів, безпосередньо незданих на ласку радянського ринку, крок американців, далеких від безпосереднього примусового положення і вільних від яких-небудь сентиментів, роблений після дуже довгих вагань і холодних розглядів та студій і всесторонніх оцінок — буде кроком незвичайного значіння. Це буде своєрідне зведення до спільного знаменника американського практицизму і радянського реалізму, поки-що експериментального. Розуміється, що з розвитком радянсько-американських взаємин безнастанний, змінний радянський експерименталізм, особливо в господарській ділянці, мусів би перейти в стан означеної стабілізації. Визнання рад. уряду і навязання безпосередніх взаємин у дальшій консеквенції моглоб довести до поширення німецько-радянського порозуміння і на Америку. Порозуміння володаря найбільших континентальних просторів (Рад. Союзу) з дорастаючою великою і свіжою морською силою та посідачем найбільших наявно-пливких, грошевих засобів (Америки) з включенням до цеї „антанти велитнів“ Німеччини з її енергією, винахідчивістю, знанням і працею — це булаб така велитанська могутність, якої не знала ще історія. „Антанта велитнів“ розпоряджалаб трьома частинами світа: Европою, Азією й Америкою, великими океанами, найчисельнішою людською масою, найбільшими матеріяльними і всякими іншими засобами. Це булаб сила справді глобальна, головокружна, певна й непохитна гарантія мира, розуміється, — „мира велитнів“.

Сьогодні є це ще пісня будуччини, але по всім познакам воно до цього йде. Ясно, що ці зсуви на трьох континентах мусять тривожити Англію, над якої світовим пануванням затягається сумерк, як імла над містом-великаном Льондоном. Процес постійного усамостійнювання колоній в домінії, розпряжність імперії, загроза Америкою англійських впливів на Тихому Океані, значна програма на китайському терені і безвпинні турботи в Індіях та страшна суспільна недуга в самій Англії — безробіття — ось що вантажем журби налягає на Англію, що находиться напередодні виборів. Без сумніву, заповіджене визнання радянського уряду і можливість радянсько-німецько-американського порозуміння, навіть після доби ще нових хитань, мусить витиснути своє тавро на англійських виборах. Від вислідів цих виборів залежатиме, чи назріваюче порозуміння трьох велитнів буде прискішене, чи відсунене, або навіть унеможливлене, себ-то чи будучий англійський уряд закине систему поодиноких пактів із поділом впливів в Европі між Льондоном і Парижем, чи навяже до якоїсь загальнішої концепції з перетворенням, доповненням, уактивненням і оживленням досі пасивної й мертвої Ліґи Націй.

Осередньою віссю, довкола якої вертиться виборча пропаганда й кампанія, є питання безробіття та його позитивного вирішення. Провідники всіх трьох партій: Болдуін, Льойд Джордж, Грей (аскітсько-ліберальна група) і Мекдональд — всі вони обіцюють полагодити квестію безробіття. Поза цею найважнішою і найнебезпечнішою внутрішньою проблемою на перший плян висувається справа шляхів британської закордонної політики. Консерватисти обороняють свою дотеперішню лінію в закордонній політиці, що основується на концепції пактів. Негативно ставляться вони до привернення дипльоматичних взаємин з Рад. Союзом, вказуючи на революційні акти в Індіях, за якими вони підозрівають більшовицьку роботу. Лібералли й лейбуристи різко осуджують консервативну закордонну політику, називаючи її нездарністю найгіршого роду. Система пактів розєднює, а не зєднює народи, ставлячи їх по протилежних сторонах. Англо-французька умова про морські й сухопутні збройні сили погрожує Англії великими небезпеками. Тому треба вернути до політики порозуміння, до політики поширеного Льокарна та змагати до загальної безпеки і відновлення англо-радянських взаємин.

На тему вислідів червневих виборів в Англії пророкується багато, а все промовляє за тим, що уряд і політика одної партії є виключена. Можливий буде тільки уряд консервативно-ліберальний або лейбуристсько-ліберальний. Але саме від цеї альтернативи залежатиме зміст і напрям британської політики, а також зворотна точка в світовій політиці.

Боротьба за репараційні міліярди.

Берлін, 11. квітня 1929.

I.

Вирішення репараційної проблеми матиме для дальшого укладу европейських відносин незвичайно важливе значіння. Таксамо в економічній площині як і політичній. Нас цікавить в першу чергу політична сторінка питання, бо саме в тій точці репараційна справа набирає значіння, коли дивитись на неї також з української точки погляду. На перший погляд, ціла ота проблема моглаб нам бути байдужа. Особливож сердечно байдуже моглоб нам бути скільки міліярдів німці будуть примушені заплатити аліянтам і скільки міліярдів аліянти заплатять Америці. Для нас суть справи лежить в іншій площині. Річ в тім, що обговоривши та усталивши поміж собою всі справи, звязані з проблемою репарацій та міжаліянтських воєнних боргів, великі держави будуть мати вільніші руки в *політичному відношенні*. Щойно на тому підложу в Европі може прийти до усталення певної означеної міжнародньої системи, *до витворення білянсу европейських політичних сил*. І саме тут починається також наше активне заінтересування. Таке силовополітичне збілянсування Европи важне і бажане для нас тим більше, коли на справу дивитись з перспектив версайсько-поанкарівської системи.

Ми ані на хвилину не повинні про це забувати, що над нашою всенаціональною справою тяжить не лише той чи інший чужинний наїзд, але також і передовсім ціла міжнародня *система поанкаризму*. Та система є радикально ворожа нашій соборній справі. В перспективах нашого будучого нам ходить таксамо про Бесарабію, Буковину, Закарпаття і т. д. як і взагалі про цілий комплекс українських земель, звязаний нині політично зі „західною Европою“. Не забуваймо ані на хвилину, що іствування Малої Антанти як одної із виявів системи поанкаризму є для нашої національної справи таксамо вороже і загрозливе, як і всі інші засоби, якими поанкаризм пригнічує можливости нашого майбутнього. Ось так проблема нашої будуччини зможе бути позитивно вирішена при передумові *розбиття цілої тієї системи*, а не тільки її поодиноких складових чинників.

Це може статись — як сказано — тільки при передумові силовополітичного збалансування цілої Европи, тільки тоді, коли в европейській політиці витворяться обєктивні умови, щоби з часом міг остаточно оформитись певний державний силовополітичний комплекс, як противага системі поанкаризму. Одначе одною із дальших передумов для такого европейського збілянсування є вирішення проблеми репарацій і міжаліянтських боргів. Ця невирішена справа звязувала політично руки цілій Европі, не давала їй оформитись у певні ясно розмежовані силовополітичні комплекси і не дозволювала передовсім остаточно усталитись т. зв. системі ревізіонізму, яка нині має найбільше потенціяльних можливостей, щоби згодом перетворитись у систему протилежну поанкаризмові.

Підходячи політично до справи слід ствердити, що вирішення репарацій звільнить передовсім европейським потугам звязані досі руки. Репараційна конференція усталить ясну програму вирівнування взаїмних залеглостей. Та програма буде довгий час льояльно виконувана. Про це вже дбатиме Америка, якій важно отримати свої гроші. Але разом з тим справа боргів стратить свою безпосередню гостроту. Люди вже раз нарешті знатимуть, на чім стоять. Міжнароднє упорядкування *економічних справ* визволить у тим більшій мірі европейські політичні сили. Саме в цьому лежить вага репараційної конференції також і для нас. Хоч ніби безпосередньо незаінтересовані, ми маємо проте всі дані стежити за розвитком репараційної конференції не менше пильно як усі інші нації. Як сказано, від вислідів цеї конференції буде в значній мірі залежати дальше оформлення европейських міжнародніх зовнішньо-політичних відносин. Наша справа є нерозривно звязана з розвитком тих відносин; але на їх оформлення вплинуть в першу чергу практичні результати репараційної конференції.

II.

Політика німецької делеґації є на тій конференції незвичайно проста і якраз через ту простоту дуже зручна. Уже на самім початку засідань німецький заступник д-р Шахт предложив конференції цілий ряд рефератів, в яких річево представлений економічний і фінансовий стан Німеччини. Ось вам — мовляв — обєктивні дані, робіть з них висновки і судіть *самі* про нашу платоздатність. Це тактичне німецьке посунення здобуло Німеччині вже з самого початку дуже сильні позиції, через те, що приневолило аліянтів перших поставити числа. Одначе ті числа не могли виходити поза дійсну німецьку спроможність. Реферати д-ра Шахта були так і залишились ще досі одною з причин значного французького пресового обурення. Одначе вирішення самих тільки німецьких репарацій не вирішує замотаної справи усіх міжнародніх довжних відносин, викликаних війною. Разом з тим, німецька репараційна справа є так тісно звязана з міжаліянтським воєнним задовженням, що ті проблеми можна вповні вирішити тільки разом. З цього знатоки здають собі справу. Ось так, вже на самім початку конференції справу поставлено на ту ширшу базу.

Проєкт великого репараційного банку якраз і був висловом тенденції, щоби всі ті справи вирішити поголовно. Одначе так широко закроєна проблема вимагала свого часу на те, щоби назріти і прибрати форми певних означених проєктів. Тим можна собі до певної міри пояснити сильне затягнення конференції. Як перший із тих проєктів виринув плян великого репараційного банку. Тимчасом коментарі европейської, особливож англійської преси, що піднялись довкруги цього проєкту виявили наглядно, що так широко закроєна справа ще до вирішення не назріла, що вона потребує часу, дуже богато часу. Оуен Юнг — цей проєкт вийшов, як відомо, з американських кол — зрозумів некорисність ситуації і повів конференцію так, що справа перейшла на дебати і в комісію. Таким чином перейшли туди на розгляд проблеми трансферу, комерціялізації, річевих відшкодувань і взагалі методів і засобів репараційних плат. Коли нарешті після кількатижневих дебат виявилося, що справи в тій найширшій формі не можна буде покищо вирішити, в центрі дискусії знова станула справа самих тільки німецьких репарацій, але *без* того, щоб їх в даний момент звязувати зі справами міжаліянтського задовження. Саме в тих днях мова про усталення висоти і т. зв. „ануїтетів“, отже розложення німецьких репарацій на цілий ряд літ.

Коротко перед латинськими святами німецькі вірителі вручили д-ру Шахтові меморіял з усталенням певних принціпів і напрямних у способі плачення. Але сум ще не названо. Після цього д-р Шахт почав переговорювати з кожною вірительською делегацією зокрема. Кожна з тих делегацій предложила німцям свої претенсії зокрема, називаючи бажані йому суми на власну руку, без порозуміння з іншими. Коли це сталось Оуен Юнг просив Шахта додати усе це разом. Але „усе те", чого зокрема бажали собі від німців американці, французи, англійці, італійці і бельгійці, виявило абсурдну суму, яка збентежила самих таки вірителів. Тоді почалась комедія гідна боїв, яка продовжується ще й досі. Вірителі випросили, так сказатиб, німців за двері і почали переговорювати поміж собою, як, хто і наскільки має зменшити свої окремі претенсії, щоби врештою дістати загальну суму реально для німців виносливу. Чим далі, тим більше ота вірительська „бачачка" починає набирати признак цілком ординарної сварки. Ніхто не хоче обнижати своїх претенсій. Це є стан репараційної конференції з останніх днів. Німці стоять покищо на боці і ждуть аж доки вірителі не погодяться поміж собою щодо висоти їхніх окремих претенсій. Та це „годження" може тривати ще дуже довго, а тимчасом французька преса атакує провідника конференції Оуена Юнга за його конференційну тактику, яка фактично скріпляє тільки німецькі позиції.

Зенон Пеленський.

За океаном.

Школа Авраменка в Філядельфії.

У вівторок дня 5. березня ц. р. відомий учитель українських національних танків, п. Василь Авраменко, зачав науку в Філядельфії. Наука ведеться у великій салі „Товариства Горожан" при Френклин Ст. До науки зголосилось кількадесять учеників. Це молоді наші школярки і школярі, які прийшли зголоситися з батьками або із старшими сестрами та братами. З ними відбув Авраменко першу лекцію. Не лиш дітвора, що вчилася, але й та, що приглядалась, а також і старші були захоплені наукою і першими успіхами дітей в танковому вишколі.

Відзначення українського артиста.

Українського музика-скрипака п. Романа Придаткевича заанґажовано недавно на учителя в загально відомій Академії Музики Зеквер-Ганц у Філядельфії. Цей музичний інститут є третьою найстаршою музичною Академією в Америці, якої вплив і репутація виходять далеко поза Філядельфію. Таким чином заанґажування п. Придаткевича до цеї Академії є не тільки признанням для його знання і таланту, але й свого роду відзначенням українського музика, що видав уже в Америці кілька музичних композицій на скрипку (у видавництві Едварда Шуберта і Ко. в Ню Йорку).

Радянська Україна.

Друга українська пересувна опера.

Свого часу повідомляли ми за радянською пресою і писали в розмові з п. Антоном Рудницьким, диріґентом харківської державної опери, про те, що крім трьох українських опер в Харкові, Києві та Одесі зорґанізовано на Україні четверту пересувну оперу, що має обслугувати в першій мірі мистецькі потреби великих українських робітничих осередків. Тепер довідуємося з радянської преси, що на Україні приступлено до формування пятої з черги опери, а другої з черги пересувної, що має обслугувати передовсім більші міста Правобережжа. Орґанізація цієї другої рухомої опери посунулася вже так далеко, що в травні почне вона свою працю в Вінниці інавґураційною виставою. В репертуарі нового оперового театру готові покищо такі опери: Тарас Бульба, Кармен, Аїда і Фавст. Опера буде мати ансабль 120 співаків і акторів.

Робітнича консерваторія.

В Харкові повстала нова музична установа, а саме українська робітнича консерваторія. В ній заступлені усі ділянки музичного знання, як теоретичного, так і практичного. В програмі навчання є й відділи науки на народніх інструментах, як бандура, кобза, гармонія, балалайка та інші. Позатим є відділи навчання на скрипці, віолінчелі, флеті, трубах, обоях і т. д. Вчать там також сольового співу. Попри інші теоретичні предмети викладають історію музичної культури. В інституті вчаться: робітники, що їх висилають на науку професійні союзи — і вони платять 3 відсотки своєї заробітньої платні за навчання, і робітники, що самі хочуть набути музичного знання без допомоги профсоюзів — і вони платять по 6 відс. своєї заробітньої плати.

Академія Наук.

Ювилей Академії Наук пройде цього року без окремого святкування. Святкування ювилею відложено на травень 1930 р. Президія Академії звернулася до Народнього Комісаріяту Освіти УСРР з проханням, щоби він асиґнував і переслав для Академії до 1. червня ц. р. 110.000 карб. на підготовчі праці до ювилею та на ювилейні видання. — На одному з останніх своїх засідань рішила Президія Академії ввести у всі свої видання новий, затверджений урядом УСРР правопис.

Математичне Товариство в Києві.

Цими днями — повідомляє „Прол. Правда" з 11. ц. м. — відбулося в Києві орґанізаційне засідання київського математичного товариства. На ньому вибрали тимчасову президію товариства, до якої ввійшли академики: Ґраве, Крилов і Пфейфер та професори Кравчук і Можар.

Кабінет антропольоґії.

При Українській Академії Наук істнує кабінет антропольоґії ім. Федора Вовка. Він розвиває працю в двох напрямах: спеціяльної антропольоґії та історії. Щодо антропольоґічних дослідів то кабінет має завдання простудіювати передовсім антропольоґію українського народу. Досі появилися з тієї ділянки праці про Поділля та Кубань. Рівночасно веде кабінет досліди і над татарами та болгарськими кольоніями в Криму. Цього року співробітники кабінету будуть вести дослідну працю в районі Дніпрельстану і на Кубані серед тамошніх татар.

Вистава книжкової ґрафіки.

Музей українського мистецтва в Харкові орґанізує виставу сучасної української книжкової ґрафіки за час від 1923 до 1928 р. Досі зголосили свою участь у ґрафіці крім поодиноких мистців-ґрафіків також видавництва, а саме: Державне Видавництво України, Книгоспілка, Рух та інші.

Смерть нашого дослідника.

У Києві помер на днях у 63 р. життя Гнат Павлович Житецький, що віддавна недужав чахоткою. Він був сином відомого фільольоґа та етноґрафа. Уродився в Камянці Подільськім, де його батько був учителем ґімназії. Університет скінчив у Києві, довший час учителював у Петербурзі від 1890 до 1918 р., а від 1918 р. постійно жив у Києві.

Тут працював він при орґанізації „Всенародньої Бібліотеки", що згодом стала великою державною інституцією і завідував відділом рукописів „Всенародньої Бібліотеки України".

Гнат Житецький, що від 1896 — 1903 був секретарем редакції „Київська Старина" і вів там відділ української та російської історії, розсипав за все своє життя сто кількадесять фахових і популярних розвідок. Від хвилини заснування журналу „Україна" він став його одним із найактивніших співробітників. У 1919 р. він заснував „Книжний Вістник" при Українській Академії Наук і був співробітником російської „Великої Енциклопедії".

Ліга Націй в Мадриті.

Еспанський уряд робить приготування для принаття представників Анґлії, Франції, Італії, Німеччини, Польщі, Японії, Куби, Фінляндії, Канади, Чіле, Румунії, Персії та Венезуелі, які приїдуть із кінцем травня у Мадрид на сесію Ліґи Націй, що визначена там на 10. червня. Дня 6. червня буде в Мадриді засідання меншостевої комісії при участи представників Вел. Британії, Японії та Еспанії. Між іншими визначними політиками оподіються в Мадриді Бріяна та Штреземана. Колиб Штреземан не міг приїхати, заступить його канцл. Мюлер. Сесія потреває з тиждень. Еспанський уряд віддає для членів Ліґи будинок сенату, який тепер реставрують.

Із членами Ради Ліґи приїде у Мадрид ґен. секретар Ліґи сер Ерік Дрьомонд і голова кількох секцій, передовсім меншостевих. Від еспанського кордону закордонні представники їхатимуть окремим поїздом. Уряд орґанізує ріжні „атракції" на приїзд гостей.

—o—

ВОЛОДИМИР БІРЧАК.

БЕЗЖУРНІ ДНІ.[34)]

Оповідання.

(Продовження.)

Сотрудникова була неприсутня, а неприсутніх усе бють. І ось тепер не тільки що на неї звалено всю вину, а ще й дісталося їй за довгий її ніс, ще більше за довгий її язик. Напевно вона шикала той цілий день, бо тільки й про неї, її язик, її нетакт, її сварливість, її обмовність, її злість і злобу йшла річ. Бідна сотрудникова! Не досить, що нещасно кохалася в поеті, а ще й на неї звалено всю вину!

Обід — то був раз обід! І хоч не варений для Грицька і Стецька, то Грицько і Стецько змолотили його не з гіршим апетитом.

— Грицьку! — промовив Стецько по обіді. — Обід був дуже добрий, але цей обід і події двох останніх днів учать мене якнайвимовніше, які змінчиві цінности і вартости в житті. Що вчора було підле і гидке — це нині добре, величаве! Значить...

— Завтра знов змінитись може світ — докінчив Грицько.

— Отже? — питав Стецько далі.

— Ідемо далі! — відповів Грицько.

— Рекл еси! — докінчив Стецько. — Ідемо далі, поки знов світ не обернеться і поки знов не скинуть нас із воза! В час втекти або вмерти — це теж лицарськість!

XXVII.

Того дня сиділа вся родина на приходстві в Березівці при сніданні, як на ворота злетіла сорока і стала скреґотати. Пані-матка глянула у вікно і промовила поважно:

— Будуть гості!

Син-ґімназист став сміятися.

— Мамця сидять усе на селі і вже стали забобонні, як Магда або Феся.

— А ви в школах дуже вчені! Все у вас неправда, а правдою тільки те, що докажеш розумом. А всеж багацько є річей на світі, яких не збагнеш розумом. І Шекспір казав, що багацько є річей, про які не снилося й фільософам.

— Але про сороку, що віщує приїзд гостей, не снилося й Шекспірові. Бо по правді, що може знати сорока про гостей, які малиб приїхати? Яка тут звязь? Який то дар має сорока? Ріжними питаннями займається наука — став розводитися син, ґімназист, що йшов тепер до осьмої кляси. Він читав уже багацько... вже мав свій наскрізь націоналістичний світогляд... І ось тепер став завзято боронити науки — проти сороки.

Пані-матка слухала й не слухала — була розгнівана, що син хотів її вчити. В природі є „щось", чого людина не в силі збагнути, не в силі й виснити. Коли сорока скреґоче на воротах — це без сумніву гості, коли не нині, то напевно завтра, або післязавтра... Але напевно...

Син доказував своє. А коли пані-матка сказала, що нині такі часи настали, що курятко хоче бути мудріше від курки, син потакнув і став доказувати, що інакше воно й не може бути, бо інакше йшов би світ не вперед, а назад. Пані-матка вже не відповіла нічого й подалася в кухню. Входить у двері — а на столі сидить кітка й миється, раз лівою, то знов правою ніжкою. Пані-матка глянула й урадувана вернула знову в кімнату. Покликала сина, завела до кухні й показує на кітку.

— Ось бачиш, що вийде на моє! І кітка миється! Побачиш, чия буде правда — твоєї дурної мами, чи її премудрого сина?!

Правда, ні до обіду, ні по обіді не приїхали ніякі гості і син уже ликував. Аж ось під вечір заторохкотів візок на дорозі і Грицько та Стецько були вже тут. Вернули з Болотинища.

— От бачиш, сину, що я дещо знаю! — промовила пані-матка до сина. А до гостей каже: Я сподівалася вашого приїзду, бо від самого ранку милася кітка.

Грицько і Стецько були нині в доброму гуморі й весело оповідали про те, що пережили. І про крапку, і про гру в карти, при якій вони показалися майстрами, і про те, як вони злізли з воза... Їх оповідання виходили повні образовости й коротких досадних порівнань.

— Котраж то була Ксеня, пане Грицьку? — питала пані-матка. — Не знаю я їх усіх, але дещо ви самі мені росказували, дещо знаю з ваших поезій. Чи це не та, що ви до неї співали:

І знов мені страху наніс
той ніс, той ніс!
І знов не можу спати.

Але Грицько відпекувався, що він, як жиє, таких поезій не писав і ніколи в ній не любився. Одначе йому ніхто не вірив. Пан-отець промовив поважно:

— Я стану в обороні пана Грицька. Він стільки мав тих любовних історій, що й сам їх не памятає! Чогож хочете від нього?

— Гарно ви мене бороните, пан-отче! — сміявся Грицько.

(Продовження буде.)

Нова комедія в справі роззброєння.

Цими днями в Женеві після року бездіяльности знову зійдеться комісія для розгляду справи роззброєння. Вже два роки тому вона виробила проєкт умови в справі обмеження зброєнь; цей проєкт мав бути основою для дальшого обговорення, одначе досі до цього обговорення ніяк не могло прийти, не зважаючи на деякі постанови в цій справі. Тому на останніх зборах цеї комісії німецький делегат зложив формальний протест проти такого зволікання справи, а німецький канцлер на тих самих зборах заявив, що умови для осягнення першого кроку в справі роззброєння, себто доведення до обмеження нових зброєнь, є сприятливі. Тому він просив установити відразу час скликання нової конференції в справі роззброєнь. Одначе збори приняли зовсім іншу резолюцію, якою уповноважили провідника підготовчої комісії скликати нові збори по можности на початку 1929 р.; в цій резолюції не було ні слова про скликання конференції в справі роззброєння, але цілу справу узалежнено від порозуміння між великими морськими державами в справі будови воєнної фльоти. При голосуванні Німеччина й Угорщина здержалися від голосування. Ця резолюція означала повну капітуляцію Ліги Націй. Покищо, невідомо яка буде програма нарад на нових зборах підготовчої комісії в справі обмеження зброєнь. Але не підлягає сумнівові, що деякі держави будуть знову старатися, щоби не допустити до розгляду проєкту про роззброєння.

Другий інтернаціонал, що підтримує акцію за роззброєнням, висилає окрему делегацію з Брукером на чолі.

На злобу дня.

75-ліття одного патенту.

Дня 20. квітня минає 75 літ від видання цісарського патенту з того дня 1854. № В. З. Д. 96., якому ми повинні присвятити увагу. Не знаєте, що це за патент? Вже те саме, що він виданий в часі найбільшої реакції в Австрії, в часі строгого абсолютизму, говорить богато про нього. Та коли ще й того не розумієте, то попробуйте заспівати прилюдно якусь „неблагонадьожну" пісню, а познайомитесь з ним у короткому часі в старостві, де вам виміряють на памятку 50 зол. кари. Здається, що патент цей мав і за небіжки Австрії і тепер ще найбільше приноровлення в Галичині.

Говорять, (того історично не дасться провірити) що покійний цісар Франц Йосиф, як підписував той патент мав сказати: „дас іст безондерс фір майне лібен Рутенен бештімт" (це особливо призначене для моїх коханих русинів). Чи правда це, чи ні, не знати, але історія ці слова потвердила.

Як це неюристам зясувати? Ось так: Карний закон з р. 1852 треба уявити собі, як стільки мішків, скільки є §§. у ньому. Кожний людський гріх має призначений для себе мішок, куди його прокуратори складають. Отже у два роки пізніше справила собі Австрія ще один запасний мішок для тих людських прогрішень, для яких в карнім законі немає мішка і написала на ньому пламенними буквами: ціс. патент з 20. квітня 1854. № 96.

Цей патент містить в собі один страшний параграф № 11. У всіх засудах його прочитаєте. Це, так сказатиб, по модерному, дуже чутлива антена, котра переймає всі негармонійні звуки і увіковічнює їх в записнику сторожа прилюдного безпеченства, який знову передає їх повітовому старостві.

От що значить цей патент! Сімдесять пять літ минає, як той патент збудувала могутня Австрія, вона розвалилась, а патент стоїть як дріт і опікується нами, і стоятиме так довго, як довго ми будемо жити на тій території, де цей патент обовязує.

Цей патент перебрала по Австрії Польща. І колиб ми домагалися його скасування як абсолютистичного пережитку, то нам, цілком слушно, сказалиб: „не ми його видумали, лише ваша небіжка Австрія, котра і вас українців видумала і створила — чогож хочете?"

Цей аргумент вважаю за влучний. Нічого нам робити, лише скоритися перед законом, а щоби виявити свою пошану для нього, відсвяткувати 20. квітня 75 літній ювилей.

Програму ювилею подав би я таку: Богослуження з панахидою за душу покійної Австрії і прошення гріхів відомих і невідомих, а при кінці відспівання многолітствія для патенту. Влаштування популярних академій, на яких треба людям пояснити, що таке цей патент і яка його сила. Можливо, що по відсвяткованому ювилею, цей патент буде хилитися до занепаду, як це звичайно буває по ювилеях, не зважаючи на многолітствіє.

Андрій Чайковський.

Спір за південний бігун.

Англьо-американське непорозуміння з приводу виправи Бирда.

Між Злученими Державами Північної Америки та Англією почався спір за те, кому належить область південного бігуна. „Ексчендж Телеграф" повідомляє з Вашінгтону, що американський державний департамент готує ноту до Англії, в якій Злучені Держави зовсім формально хотять проголосити своє право володіння над областю південного бігуна. Ця справа стала актуальною з огляду на теперішню американську експедицію Бирда на південний бігун. Коли Бирд вибирався в дорогу, англійський уряд передав у Вашінґтоні ноту, в якій уділяв Бирдові позволення поїхати на південний бігун і перевести там наукові досліди. Американський державний департамент побачив у цій ноті змагання англійського уряду укріпити за собою право володіння над областю південного бігуна. Тепер американський уряд хоче вислати до Англії протест проти її претенсій до цих просторів земного гльобу.

До цього дипльоматичного спору за південний бігун треба зауважити, що область південного бігуна в 19 і біжучому столітті відкрили й досліджували англійські дослідники — Рос, Ґреґем, Шеклетон і Скот, так, що Англія має бодай моральне право на цю область.

Закарпаття.

Характеристична ухвала.

Виконавчий комітет трудової партії Закарпаття ухвалив відкликати свого посла Кирила Прокопа з аграрної фракції, доручивши йому зголосити своє приступлення до фракції народніх соціялістів. Орґан трудової партії „Русская Земля" пояснює цю ухвалу тим, що тепер партійні керманичі вирішили в культурних справах, а головно щодо мови, покинути думку про ширення москвофільства та російської мови на Закарпатті і стати на ґрунт признання української мови, як мови всього населення цієї країни. Як зазначує ця ґазета, політичний спір між Україною та Росією вирішується в Москві та в Київі, а зовсім не в Ужгороді, і тому суперечки про мову, які забирають багато часу та енергії, мусять бути припинені. Тим більше, що ці суперечки навмисне підтримує Прага, щоб тим лекше вести чехізацію населення Закарпатської України.

Нові шкільні будинки.

Міністерство освіти в Празі на міжвідомчій нараді перевело ухвалу щодо будови нових шкільних будинків на Закарпатській Україні. Ухвалено на початку найблищого шкільного року збудувати 36 народніх шкіл та 6 шкіл виділових (з українською мовою навчання). Для підготовки дітей дошкільного віку має бути розроблений докладніший плян будови приміщень для підготовчих шкіл, з яких діти моглиб переходити до народніх шкіл уже з деяким знанням.

Недостача лікарів.

Останніми часами багато лікарів, що служили при громадських та державних шпиталях на Закарпатській Україні, не могучи вижити з тої мінімальної платні, що вони її діставали на терені, на якому повсякчасно вибухають пошести, покинуло свої місця та перейшло до приватної практики. На урґенси з Ужгороду міністерство народнього здоровля в Празі нарешті ґодиться підвищити платні лікарям та управильнити умови праці по шпиталях.

В погоні за заробітком.

Тому два тижні, спочатку в чеській, а потім і в краєвій пресі, подано вістку, що Німеччина потребує 100.000 полевих робітників, яких вона має завербувати в Чехії. На цю вістку тисячі дорослих селян та селянок Закарпаття рушили до Праги, де, як вірили, знаходиться централя, що відправить їх до місця роботи. Якеж було розчарування тих заробітчан, коли, прибувши до Праги, довідалися, що такої централі нема і що німці й не думають брати робітників з Чехії! Щоби спинити дальший наплив людей із Закарпаття, поліція в Празі видала відповідні зарядження.

Ще один доказ чеської „справедливої політики".

Торговельно-промислові кола в Ужгороді звернулися до Праги, щоби для Закарпаття створено самостійну торговельно-промислову комору з осідком в Ужгороді. Але чеська влада навіть і слухати про це не хоче. По надумі запропоновано отворити при торговельно-промисловій коморі в Кошицях секцію для Закарпатської України.

Велика втрата.

Важка зима і знищення садів.

Важка морозна зима страшно відбилася на садах й огородничих плянтаціях, спричинюючи величезні втрати. Скільки згинуло молодих деревець в шкілках, сьогодні важко сказати. На всякий випадок сотні тисяч деревець померзло. На основі поверховного обрахунку одного з представників поважної огородничої фірми в сучасній Польщі є около 60 міліонів овочевих дерев. З того змерзло зовсім 25 проц. яблунь, 30 проц. слив, 69 проц. груш і 30 проц. черешень. Щодо черешень, цей відсоток є неповний, бо аж пізніше, в літі, можна буде бачити, скільки черешень померзло. На весну надмерзлі черешні звичайно проявляють признаки життя і згодом поволі гинуть.

В поданих тут відсотках замерзлих дерев входять тільки зовсім замерзлі, а не надмерзлі. Без пересади можна твердити, що найменше яких 35 міл. овочевих дерев загинуло. Колиж рахувати одно овочеве дерево лише по 20 зол., то втрата в садах винесе 700 міл. зол.

Найбільші втрати в овочевих деревах має полудново-східна Галичина, (Покуття і полудневе Поділля), де втрати переступають 50 проц., а опісля Волинь.

З того приводу забирає в польській пресі голос А. Свентоховський, пишучи:

„Як-же поставимося до цеї величезної втрати? Чи обмежимося лише пасивністю і з байдужністю будемо приглядатися страшним розмірам катастрофи? Чи зрозуміємо її страшні наслідки для краю? — На ті питання громадянство мусить відповісти або широкою допомогою, що нагородить його славою і користю, або байдужністю, що покарає його нещастям і стидом".

А щож ми?

Серед наших „русских".

Зізд „Русск-ого Нар. Обединен-ія" у Володимирі Волинськім.

На неділю 14. ц. м. заповіджений зізд делегатів „Р. Н. Обединенія" у Володимирі Волинськім з цілої Польщі. В зізді беруть діяльну участь делегати „Русск-ої Селянск-ої Организації" з Галичини, щоб таким робом задокументувати „народное единство" з цілим „русским" рухом у Польщі. Цей зізд попередили районові зізди „Р. Н. О."

З освітнього руху.

З кількох найновіших чисел „Русск-ого Голос-у" вибираємо вістки про освітній рух серед наших москвофілів. Довідуємося з тих чисел, що 4. березня ц. р. відбулися збори філії „Общества Качковського" в Бродах, а безпосередньо після них повітовий зізд „Р. С. О.". Звідомлення з діяльности філії зложив член уступаючого виділу д-р А. Грицик. Та діяльність виявилась тільки в ремонті бурси ім. Ефиновича в Бродах, яка має бути отворена з найблищим шк. роком — позатим філія, не маючи людей до праці, не могла виказатися більше ніяким успіхом. Головою філії вибраний молодий „крестьянскій діятель", Юліян Несторович з Поникви. З інтеліґентів є у виділі філії о. М. Балюта з Ясенова. Нові читальні (під назвою „Наука") відкрито в Грабківцях і Метеневі (Зборівщина), при чому читальню в Метеневі витав від „Р. С. О." „крестьянскій организатор" Корнило Гавришков із Золочівщини. Нову чит. Качковського основано в Дорошеві Сер. (Самбірщина). Позатим відбулися збори читальні Качковського в Куликові (голова д-р З. Копистянський), яка в останньому часі проявляє живу діяльність (амат. кружок і хор); заг. збори чит. Качковського в Гійчу (пов. Рава Руська), де „О-во Русских Дам у Львові" відкриває курс шиття і крою для селянських дівчат; заг. збори чит. Качк. в Манівцях (Зборівщина). — З інших акцій наших „русских" відмітимо започаткування грошевої збірки на „Русскій Сел. Дом" в Золочеві і талергофське торжество в Козлові (Тернопільщина), де присутні запротестували м. ін. проти наших національних назв: українець, український; в цьому селі підготовано теж осную вання чит. Качковського. Окремо слід зазначити, що в кількох селах Камінеччини відбулися збори „Р. С. О.", при чому в селі Тядане рішено улаштувати талергофське торжество, а в Милятині Старім оснувати читальню під назвою „Наука".

Нові „русскі" кооперативи.

З акції наших „русских" на кооперативному полі відмітимо: кооперативні курси в Криниці (Лемківщина), що їх уладив „Русскій Ревіз. Союз" (23 учасників); оснування нових „русских" кооператив у Мохначці і Криниці (Новосандеччина) та в Біцаревій і Чорній (Грибівщина); оснування кредитової кооперативи „Русская Земледільческая Касса" в Самборі (голова: д-р Т. Кміцикевич).

ВІДГУКИ ДНЯ.

БІЛИЙ КРУК.

(З циклю: Влат севенс!)

Написав я в однім з останніх фейлєтонів заклик до Ш. Читачів, щоби складали жертви на „Дім українського письменника" в Ямнів. При-знаюся, що пишучи цей заклик, я сам не вірив у добрі наслідки його. Не тому, щоби наша су-спільність не була охоча до пожертв. Борони Бо-же! Щось такого мені навіть ніколи й на думку не прийде!... Я просто н е вірив тому, що люди не звикли вважати за правду те, що написано в „Відгуках дня". Скільки разів не описував я вже правдивих випадків, фактичних фактів чи дій-сних дійсностей — все одно ніхто не повірив. Ви-думує, а що найменше, перекручує — говорили всі.

Але...

Вчора звився в нашій редакції читач „Ді-ла" і спокійно, мовби це не він, витягнув 100 зол. (словами: сто золотих) та положив їх перед го-ловним редактором.

— Це на „Дім письменника" — сказав. — На заклик фейлєтоніста зголошуюся перший, бо, правду сказавши, фейлєтон зворушив мене до сліз.

— Знаменито! — похвалив головний редак-тор і покликає мене, щоби я на власні очі бачив блескучий успіх своєї фейлєтоністичної ді-яльности.

Але...

— Я написав у фейлєтоні, що кожному, хто пришле жертву, обіцюю написати фейлєтон на його ворога. Воно може бути дуже незручне для мене. Ануж той ворог є моїм приятелем, або та-кою впливовою парсуною, що своя цензура на нього нічого не перепустить, заки ще число піде до чужої. Адже в нас впливових людей більше, як користи, що з того випливає.

Але...

Раз я написав таке, то треба понести й кон-секвенції. Не буде-ж людина за дурно платити сто золотих!

— Прошу сказати, на кого я маю написати фейлєтон? Хто є вашим ворогом і які має болючі місця?

Шановний жертводавець усміхнувся і ска-зав щось такого, що зірвало на ноги цілу ре-дакцію:

— Я не маю ворога!

— — — — — — — —

Вимовив це так спокійно, як у нас вимовля-ється: „Я не маю сотика".

„Я не маю ворога!" — це таке неймовірне, таке нечуване, що... що волося стає дубом.

Ми всі протирали очі зі здивування. Невжеж можливий є такий чоловік на Галицькій Украї-ні?! Нехай він і біблійний праведник, нехай він ходяча чи сидяча доброта, не може не мати воро-гів. Не кажу тисячу, але бодай пятьсот!

— Хтож ви такий, шановний жертводавче?!

Жертводавець підніс очі в гору і сказав тор-жественним голосом:

— Аз єсьм паста „Елеґант"!

— І не маєте ворога?!

— Не маю! — відповів і... спустив очі.

— А чужоплемінні пасти?

— Наші кооперативи беруть тільки україн-ський фабрикат.

— А публика?

— Публика жадає тільки „Елеґанту", бо знає, що це дешеве і добре.

— Всеж таки, може є хтось, хто вам докучає, хто вас нищить чи використує? Кажіть, я зараз!

— Нема такого!

— Нема навіть таких, що не платять довгів?

— Є...

— Ну, прецінь! Та цеж ваші вороги!?

— Ні. Вони тільки не знають, що творять, бо я їм вже більше не пішлю пасти на кредит.

Не було ради. Ніякі допити не виявили ні одного його ворога. Видно таки не має їх.

А може й має! Тільки не хоче, щоб я їх чор-нив фейлєтоном, коли він ліпше їх власноручно може почорнити пастою.

Галактіон Чіпка

„Як виховують поль-ський парлямент".

Лист марш. Дашинського до премієра Бартеля.

Під вгорі наведеною назвою появився в усій польській пресі лист соймового маршалка Дашин-ського до б. премієра Бартеля у відповідь на ого-лошену перед кількома днями статтю цього остан-нього. В листі м. і. сказано:

„Пане премієр! Тому, що прощаючись з ви-соким урядом, ти не обф...в і не обзд..в польсько-го сойму, тому що не хочеш „вити з вовками" і ломити серця розкішними картинами переворотів та знущатися над представниками 30-міліоново-го народу, вибраними у загальному голосуванні, дозволь, що тему заповідженої тобою книжки споминів про три останні роки збогачу ось та-кими зауваженнями.

„Стало звичаєм у Польщі, що по уряд. зам-кненні кожної сесії сойму шаліє буря таких про-звищ і обид на адресу сойму і послів, якими не зумів би прозивати ніякий тюремний дозорець засуджених вязнів. Має це бути основою вихован-ня польського парляменту, обида, за якою має прийти дрючок і копняки, биття, висвистуючий батіг на вулицях і т. д. Ці обяви мають бути вер-шком патр. і повної жури любови народу, ко-трий все для його добра прилюдно називається „народом ідіотів", „чужих аґентур" і т. п. епіте-тами. Історія та психольоґія знають таку „лю-бов". Я особисто не богато мав би сказати в цій справі з огляду на праці вчених професорів, Ва-ших товаришів не у політехніці, а в інших наук. виділах. Не гадаю теж полемізувати з виявами такої любови, а питаю Вас, пане премієр, чи при-знаєте ці методи виховання? Чи виховали би Ви вже не свого сина, але напр. свою собаку такими засобами? Як актуальний політик може схочете відкинути розважання так заг. натури. Тож пе-рейду до політ. актуальностей.

Коли сойм найшовся перед голосуванням над бюджетом на 1929/30 р., звився в кульоарах вис. політ. урядовець, директор департаменту та благав, приятелів своїх двох партій, щоби не о-слабли в опозиційности і голосували проти бю-джету. Назвище того урядовця відоме Вам як на-чальникові і шефові. Богато уряд. послів голосно заохочували своїх неуряд. товаришів, щоби за-для рятування чести голосували проти бюджету а за якоюнебудь заявою недовіря для уряду. В о-станній хвилі уряд. клюб розглядав конечність голосування проти бюджету і щойно Ваша інтер-венція перешкодила цьому. А що було би, колиб парлямент був відмовив державі бюджету? Не хотів би я тоді читати статтей уряд. преси повних фарисейського обурення на сойм, на послів, на цю „злочинну" і „протидержавну" політику. Чи так виховувано сойм у службі для дер-жави? задля чого юдили послів, щоби вони відмовили державі бюджету? Ви може робили добру та спасенну для держави політику? Та пхали цей сойм, щоби за всяку ціну відмовив державі бюджету, що мало бути потім, не знаю. Про ці всі махінації не могли Ви в своїй статті написати ні слова. Може в споминах схочете на-писати про це.

Осуджуєте ухвалу сойму, якою справу мін. Чеховича передано держ. трибуналові. Та ніхто не обвинувачував би мін. Чеховича, колиб Ваш уряд вніс був до сойму закон про додатк. кредити на 1927/28 р. Ви й усі знають, чому не внесено того закона. Ви могли знищити навіть думку про обвинувачення, але не мали сили зробити це. Про це не пишете ні слова. Зате говорите про можли-вости розвитку польського парляментаризму, та не хочете брати участи у „дещо інакших" мето-дах правління. Згадуєте про „звироднілі" форми парляментаризму в Польщі, але Ви самі падете жертвою не тих форм, але протипарл. урядової ґрупи, яка Вас уже рік тому хотіла усунути. Вже тоді, коли Ви мали бути маршалком сойму аж до часу, коли Вас хотіли усунути з уряду та „відшкодувати" становищем банк. потентата. Про це не згадуєте. Вам не щадили прикростей, від яких чесній людині тяжко на серці. Та що спільного з цим має сойм? Не кажу, що наш сойм є ідеалом парляменту. Як усі парляменти має він богато злих, але й добрих прикмет. Цей сойм є представником народу, що виріс у неволі, аналь-фабетизмі та нужді. Як цей нарід, так і цей сойм дуже терпеливий, відданий керовництву. Це його додатня прикмета. Коли польський нарід через два покоління давав справедливих прис. суддів і виконував найв. суд. владу, то це не є нарід ге-бесів і злочинців. Народ цей має богато ідеалізму, хоч дотеперішня недостача організації оставила сліди вибуялого індивідуалізму а шляхетчина за-сіяла в душах буту і чванькуватість, що дуже легко переміняється в зовнішню підлеглість. Та в порівнанні напр. з чехами, польський нарід був усе лекший до правлення.

Іменування нового кабінету.

Президент держави підписав 14. квітня де-крет, яким д-ра Каз. Світальського іменує прези-дентом ради міністрів. Рівночасно на внесення д-ра Св. іменував: Складковського — мін. внутр. справ, Залеського — закорд. справ, марш. Пілсудського — військ. справ, Цара — справедливо-сти, Червінського, держ. секретаря в мін-стві віроісповідань — міністром віроісповідань і сусп. освіти, Незабитовського — хліборобства, пос. Квятковського — промислу та торговлі, Кіна — комунікації, Морачевського — сусп. робіт, Пристора — праці та сусп. опіки, Станевича — зем. реформ, Бернера — почт і телеграфів, а керов-ництво мін-ства скарбу поручив Матушевському, надз. послові і повновласному мін. при мадяр-ськім уряді.

Д-р Каз. Світальський родився 1886 р. в Ся-ноці. Від 1904. працював у шкільництві як гімн. професор у Львові. Від 1918. делеґований до ген. адютантури начальника держави. До кінця уря-дування нач. держави сповняв у ранзі майора обовязки референта політ. справ в адютантурі. В 1926 р. іменовано Св-ого заступником шефа цив. канцелярії президента держави, а від жов-тня 1926. директором політ. департаменту в мін-стві вн. справ. Дня 27. червня 1928 р. іменований в кабінеті Бартеля мін. віроісповідань і освіти на місце Добруцького. На цьому останньому стано-вищі остав досі.

—o—

Рада фінансова

при польському міністерстві скарбу?

Бюро Вольфа подає в телеґрамі власного ко-респондента, що при мін-стві скарбу буде утво-рена фінансова рада з трьох визначних представ-ників госп. кол. Головою ради був би бувш. мін. скарбу Чехович, який саме тепер має відповідати перед держ. трибуналом за переступлення бю-джету.

—o—

До чого довела диктатура в Еспанії.

Париський „Журналь" повідомляє з Мадри-ду, що на мурах домів при головних улицях роз-ліплено афіші з написами: „Хай жиє республика, геть із диктатурою!" Професори мадридського у-ніверситету вислали до міністра освіти листа, в якім заявляють, що здержуються від виконуван-ня своїх обовязків до хвилі, коли університетові будуть привернені всі належні йому, а тепер ві-дібрані права.

Зі спортового життя.

Україна — Гасмонея 2 : 2 (2 : 1).

Товариські змагання, що стягнули до 1.000 видців, закінчилися ремісовим вислідом, хоч „У-країна" мала, з виїмкою останніх 20 хвиль, увесь час перевагу. Одних воріт, стрілених цілком пра-вильно, суддя „Україні" не признав. Ширше про ці цікаві змагання напишемо завтра.

Лігові змагання.

Львів. Леґія—Поґонь 2 : 0 (2 : 0).
Варшава. Гарбарня—Польонія 3 : 1 (2 : 1).
Познань. Варта Варшав'янка 2 : 2 (1 : 1).
Краків. Краковія—Рух 2 : 1 (1 : 1).
Лодзь. Туристи—І. Ф. Ц. 2 : 1 (1 : 1).

—o—

Шевченківські свята у Львові.

У Львові почалися Шевченківські свята цьо-го року в дещо спізненому речинці бо в квітні. Звичайно починаються вони в березні, бо цей мі-сяць є тим, в якому припадають роковини наро-дин і смерти поета. Та видно, що цьогорічна дов-га і важка зима була поважною перешкодою для своєчасної підготовки тих свят.

Перша почала цього року Шевченківські ро-ковини святочними концертами наша молодь. І так дня 5. квітня відбувся у салі школи святоч-ний Шевченківський концерт заходами дирекції, учительського збору і молоді української акаде-мічної гімназії. Дня 12. ц. м. повторено цей кон-церт у великій салі Музичного Т-ва ім. Лисенка. Всі точки програми виконані силами молоді. Хо-рами дириґували проф. Я. Витошинський і уче-ник VIII. кл. Капустій. Акомпанював уч. VII. кл. Е. Волошин.

Дня 9. квітня відбувся такий-же концерт, влаштований молодю філії укр. держ. гімназії у Львові. Концерт відбувся в вел. салі Муз. Т-ва ім. Лисенка. Хорами проводили проф. В. Козак і уч. В. Жолкевич, орхестрою уч. В. Панасюк. А-компанювали проф. Б. Кудрик і учні В. Пер-фецький та Е. Волошин.

Дня 11. квітня влаштовувала святочний кон-церт в честь поета теж у великій салі Муз. Т-ва ім. Лисенка жіноча молодь III. державної семи-нарії у Львові. Дириґував на ньому хорами проф. Іван Левицький, акомпанювала Володимира Лиско.

На всіх тих концертах старалася наша мо-лодь віддати гідно пошану памяти найбільшого національного поета та зробила все, щоби й ми-стецьке виконання поодиноких хточок програми, як збірних так сольових, стояло на належньому рівні.

З циклю тих свят заповіджено ще одно на день 16. квітня ц. р. Буде це свято молоді приват-ної дівочої учительської семинарії СС. Василія-нок. Воно відбудеться у власній салі школи при вул. Потоцького 95.

По широкому світі.

У Берліні заборонили святкувати 1-го травня прилюдними зборами.

Еспанські студенти зміцнили свої демонстрації проти уряду; у Сарагосі та Ґренаді побили ректорів університету.

Італійські студенти демонстрували в Міляно проти уряду; була сутичка з поліцією.

Гувер має намір вислати до СРСР спеціяльну комісію, яка зібрала би матеріял для визнання радянської влади.

Еспанія має почати будову 8 кружляків, 14 підводних лодок і 6 торпедовців.

Німецькі залізничники домагаються підвишки під загрозою страйку.

Швеція ратифікувала пакт Келльоґа.

Аманула повідомляє, що йде вперед як переможець і бє Габібулага.

За поширення української книжки.

З приводу дня німецької книжки.

Війна принесла загальне зубожіння не тільки матеріяльне, але може ще тяжче — духовне. Статистика великих віденських бібліотек-читалень показала, що населення навіть такого культурного міста зменшило свою цікавість до культурних вартостей. Процентово та сама скількість населення читає загалом на 40 відс. менше, ніж перед війною. Ще виразнішою стає культурна деґенерація, коли приняти під увагу, що тепер найбільше читається. Число читачів наукових книжок та більшої вартости красного письменства зменшилося на цілих 70 відс.! Натомісць запотребування на книжкове сміття, хоч би на третьорядної вартости детективну літературу, не тільки не зменшилося, а навпаки — зросло. Розуміється, що з тієї лектури молоде покоління не буде мати богато пожитку. Торговля книжками також зменшила свій оборот загалом на 60 відс. Зменшення авторського заробітку обчисляється на 75 відс. Тим самим, очевидно, зменшився культурний поступ, зменшилась кількість праці, затрачуваної на культурну роботу, бо й робітники умової праці одними духовними здобутками жити не можуть, а потребують також хліба.

Коли виснились такі катастрофічні розміри культурного спустошення, то німецька суспільність сильно занепокоїлась. Бо для неї ясно, що німецька земля завдячує своє становище серед народів, свою силу й богацтво не чому іншому, як своїй культурі. Природних богацтв Німеччина занадто богато не має. Вона не має й сотої части того, що має, наприклад Росія. Богацтво здобула Німеччина через торговлю виробами своєї високої техніки, а техніка може розвиватися лишень там, де стоїть високо загальна культура.

Тому провідні круги німецької суспільности розпочали завзяту боротьбу з деґенерацією, щоб підняти культурний стан свого народу. Одним з проявів цеї боротьби є пропаґанда німецької книжки. Всі суспільні орґанізації, від робітничих союзів до найвищих урядів, працюють над тим, щоб підняти рідну книжку на передвоєнний стан. Дня 22. березня, в роковини смерти великого німецького поета Ґетого, уладжено по всіх землях німецької культури день німецької книжки. Відбулися десятки тисяч відчитів та зібрань, улаштовано дешеву випродаж книжок (усі книгарні продавали в цей день книжки з великими знижками), вся преса поставила себе до послуг великій національній справі. Німецька книжка шукає дороги до серця читача через тисячі ріжних, професійних та інших спілок, через школи та просвітні орґанізації. Шукає і напевно знаходить. Бо хоча ще й не зроблено підсумків осягнених здобутків, то з енерґії, з якою взявся до цієї справи німецький нарід, без ріжниці станів та переконань, можна вивести певний висновок, що дружні зусилля увінчаться бажаним успіхом. Німецький нарід покине сміття і почне знову жити ідеями та думками талановитших своїх громадян — авторів книжок, здобуваючи собі нову славу й нове богацтво.

Так у німців. А у нас?

Німці вважають для себе занепадом, коли вони, як за минулий рік, можуть видати тільки 27.615 нових книжок. Що нам казати про наш стан, з нашими ледви півтора-двома тисячами річно взагалі всіх видань в українській мові? Чи сміємо ми себе після цього рахувати до культурних народів? Чи не соромно нам хвалитись своєю культурою? Німці всі, від робітника до державного канцлера включно, вважають за честь для себе працювати для піднятгя своєї книжки і зачинають плянову роботу, закроєну на десятиліття. А що ми зробили для піднятгя й поширення української книжки? Пора про це подумати цілому українському громадянству!

К. Чайка

НОВИНКИ

— **Речинець подань у справі ґімн. іспиту зрілости.** Кураторія львівської шкільної округи повідомляє, що подання в справі допущення до ґімн. іспиту зрілости екстерністів в останнім речинці 1929 р. з відповідними документами треба вносити до кураторії найпізніше до дня 15. травня 1929 р. Подання внесені пізніше будуть відкинені.

— **Матура в ріжних ґімназіях.** Письменна матура пічнеться 27-го травня у II. приватній ґімназії ім. І. Франка (Рідної Школи) в Дрогобичі, в УПТ в Яворові, в УПТ у Рогатині, в УПТ у Станиславові. В усіх інших прилюдних і приватних ґімназіях — 14-го травня.

— **Арештування д-ра Кольніка.** Львівська прокуратура приказала арештувати остаючого на волі за горожанською порукою 200 тис. зол. д-ра Адольфа Кольніка, засудженого недавно за лихву і спроневірення на півтора року вязниці. Ті, що поручили за д-ра Кольніка тепер відкликали поруку. На внесену просьбу до радної палати рішили випустити д-ра Кольніка на волю за кавцією 10 сит. зол. у готівці.

— **До бувших питомців Бурси ремісничої і промислової у Львові** і тих, яких Бурса висилала на науку до Відня. Дня 9. січня 1929 р. минуло 30 літ від заснування Бурси. За той час вийшло з під стріхи цієї Бурси понад 200 питомців, визволених на челядників. Як член Виділу від самої хвилі заснування Бурси маю намір написати історію розвитку цієї ґуманітарної інституції. В історії цій не може не бути згадки про тих, що опустили Бурсу. Тому звертаюся з горячою просьбою до всіх бувших бурсаків і до тих, яких Бурса висилала до Відня, щоби до дня 15. травня 1929 р. подали: 1) чи провадять власний варстат; 2) чи працюють в чужому заведенні. Відповідь прошу слати під адресою: **Іван Бачинський**, Львів, вул. Мохнацького 6., або: Бурса ремісница і промислова, Львів, вул. Ходоровського 3.

— **Бандитизм на селі.** 7 літ тяжкої вязниці дістав професійний злодій М. Чорний з Борової (Мости Великі) за вбивство свого товариша С. Савицького в лісі і його матері в хаті. Оба вбивства зроблені з мотивом грабіжі. Обвинувачений скидав вину на третього спільника злодійської виправи. — Між Тулоковим і Вибранівкою біля Снятина напала ватага бандитів на господаря І. Франчука з жінкою, яких убила, а третього з товариства Д. Викерика сильно поранила. Бандити забрали їм 110 зол.

— **Дешева подорож.** 19-літній шлюсарський челядник И. Бадян з Дрогобича став легким способом кондуктором; на лінії Борислав-Дрогобич продавав він пасажирам „правдиві" білети по знижених цінах. Він діставав їх від залізничого портієра в Дрогобичі І. Зброжка, який часто відбирав від пасажирів при приїзді білети непребиті кондукторами. Третім спільником цієї трансакції був портієр І. Юха. Тепер поїхали вони всі три безплатно до вязниці.

— **Почтовий рух у Львові.** У місяці лютні вислали зі Львова 3,900.000 листів, а прийшло сюди всього 1,953.000 листів. Зате на 21.000 висланих телеґрам прийшло 32.000, на 33.000 висланих пачок прийшло 34.000, а на 4,490.000 висланих золотих прийшло 7,288.000 зол.

— **Україніка.** У загребському щоденнику „Narodna Polityka" ч. 83. з 10. квітня 1929. поміщений великий фейлетон „Ukrajinci pod Poljskom. Njihova gospodarka i prosvjetna organizacija". У фелетоні подані докладні звіти з діяльности „Маслосоюзу", „Просвіти" та „Рідної Школи".

— **Якір викинений на беріг.** На приказ Сталіна звільнили несподівано командуючого червоної армії на Україні — Якіра, а на його місце призначили Бухлева. Є звістки, що ця димісія є наслідком інформацій „чрезвичайки", яка ствердила, що Якір мав симпатії для правої опозиції. Якір був жидом.

— **Смерть великого юриста.** У Римі помер у 73 р. життя Енріко Феррі, що у свій час утворив разом із Льомброзом т. зв. „італійську школу" криміналістики, що мала великий вплив на сучасне законодавство. В основу цієї школи лягла теорія, що при засуді злочинця треба брати на увагу його фізичні та психічні нахили, здебільша вроджені. Феррі був головою комісії, що переводила реформу карного закону в Італії і в цій ділянці ввів чимало нових метод у поведінці зі злочинцями. Феррі, у молодости монархіст, став згодом соціялістом і редактором славного „Аванті". Особистий прихильник Муссолінія він ставився дуже критично до фашистівського режіму.

— **Молодь і журнали.** Педагогічна семинарія університету в Кельні розписала анкету, що читає молодь і ствердила, що в віці 13 і 14 літ читає вона найохотніше ілюстровані журнали, а саме 36.5 проц. хлопців і 27 проц. дівчат. 19 проц. хлопців і 23 проц. дівчат читає релігійні журнали, дівчата здебільша воліють у них повісти, фейлетони та гумористичний куток. Від 15 до 17 р. життя політичні статті читає 13 проц., а дівчат лише 3.5 проц. Зате новини дня цікавлять 29 проц. хлопців. Дівчата в 30.4 проц. звертають велику увагу на знимки природи, фотографії артистів і на... моди. Великі труднощі при збірці такої анкети в тому, що молодь не завсіди схильна подавати правдиві інформації.

— **Нові підошви.** Америка вводить новий винахід, який може стати добродійством для бідних людей. Замісць шкіряної підошви починають деякі фабрики виробляти підошву кавчукову. Є це чорний кавчук, складений з деревної та мінеральної смоли, що лишається з важких мінеральних оліїв після дестиляції. Головну тривкість завдячує ця підошва „газовій чорнусі", родові сажі, що твориться із земних газів. Чорний кавчук є двічі й тричі тривкіший від шкіри, не перепускає води, а головно є дешевший від шкіри. Тому, що на черевик найбільше шкіри мусить іти на підошву, зміна шкіряної підошви змінить основно дотеперішній промисл обуви.

— **Американські бізнесмени.** У Спол. Державах оснували професійні вломники, злодії та їх помічники (перепродувачі краденого добра) власне товариство обезпечень, що має на меті приходити з допомогою членам їхньої рідні, якщо вони попадають до вязниці. Крім цього ті, що сидять у вязниці дістають харч і адвоката на кошт орґанізації. На випадок засуду товариша йогоріднею опікується це професійне товариство обезпечень.

— **Білий Дім.** Білий Дім у Вашингтоні побудовано ще за Вашингтона. Але перший в ньому мешкав аж другий президент, Джан Едемс, котрий туди спровадився в листопаді, 1800 року. Спершу Білий Дім називався „двором" чи „палатою президента". Аж коли Англійці спалили його в 1814 році і його відновлено та побілено, назвали двір президента „Білим Домом". Був це тоді малий і незамітний дім. Кругом були такі болота, що важко було до нього добитись. В хаті палили дровами і світили лоєвими свічками. Ґазове освітлення завели в Білому Домі аж в 1849 році, а металеву піч поставили там у кухні в 1851 році. Опісля безупинно перебудовували Білий Дім і прибудовували до нього нові крила. Електрику завели в 1890 році. Тепер Білий Дім дуже просторий; самих спалень має 20, має 14 купалень і мешкання для 35 осіб прислуги. Окреме крило Білого Дому призначене на бюра президента, де є і кімната на засідання президента разом з міністрами. Білий Дім оцінили тепер на 2,250.000 дол., а разом з городами на 22,000.000 долярів.

— **Стараниям філії Тов. „Просвіта" в Раві Руській** відбудеться дня 21. квітня 1929 (в неділю) в салі „Сокола" в Раві Руській святочний концерт в память 68 роковин смерти Тараса Шевченка при співучасти Вп. арт-співачки Ст. Надраги і відомого українського композитора Б. Кудрика. Програма: Вступне слово. 1. Шевченко-Стеценко „Заповіт", хор мішаний в супроводі фортепяну. 2. а) Левицького „Казка", б) E. Grieg „Norvegischer Tanz" сольо скрипкове Вп. п. Юрчик. 3. Т. Шевченко „Кавказ", деклямація Вп. В. Божик. 4) Шевченко-Роздольський „Сонце заходить", хор мішаний. 5. а) Филянський-В. Безкоровайний „І ми колись цвили", б) „Коли розлучається двоє", дует сопран-тенор Вп. О. Божиківна і В. Божик. 6. Сольо фортепянове Вп. Б. Кудрик. 7. а) Шевченко-Лисенко „Мені однаково", б) Шевченко-Лисенко „Ой одна я одна", в) Мусоргський „Гопак" Вп. Ст. Надраґа, сольо спів. 8. а) Schumann Schlummerlied, б) E. Grieg „Elfentanz" сольо скрипкове Вп. п. Юрчик. 9. М. Леонтович: Народні пісні, хор мішаний. Фортепяновий дострій обиав Вп. Б. Кудрик. Дірігент хорів Вп. О. Божиківна. Початок концерту о годині 8-ій вечер. Ціни місць, I-ряді 3·50 зол., II-ряді 2·59 зол., III-ряді 1 зол. Білети скорше можна набути в „Українській Торговлі", а в день концерту від години 7 вечер при касі.

Дописи.

ДОЛИНА. (Свято „Просвіти"). Як у 1868 році ціла галицька провінція була заступлена виключно одиноким відпоручником з Долинщини в особі о. Заячківського, що палким зазивом до боротьби з пітьмою і застоєм в серцях своїх співосновників підсичував найдійний огник рожевих виглядів на кращу майбутність українського народу, так дня 7. квітня ц. р. на зазив Філії „Просвіти" в Долині — майже всі закутини повіту, не зважаючи на скрайно неприятливі атмосферичні умовини, відгукнулися численною участю у святі, щоби спільно склонити свої голови перед маєстатом і символом національного розвою й поступу.

У святі взяли участь відпоручники Українського Соймового Клюбу, пп. Антін Максимович і Михайло Струтинський, що своєю присутністю звеличали й піднесли повагу торжества. Програму свята започаткувало торжествевне Богослуження при участи сільського хору з Велдіжа. Точно в год. 12. в пол. на сцені „Братської Хати“ появився посол М. Струтинський, що в своїй палкій святочній промові влучно звсував історію створення й діяльности „Просвіти“, значіння і вплив її на всі ділянки нашого національного життя, з поглядом на корисну ролю долинського повіту, що працював з успіхом під проводом п. І. Грабовенського. Найбільш ефективною точкою програми були привіти читалень. Національна свідомість витискала сльози радости з очей, як перед тисячною публикою гордо дефілювали відпоручники читалень „Просвіти“ з Белеєва, Надієва, Ракова, Суходолу, Пацикова, Слободи Дол., Рахині, Підбережа, Лопянки, Грабова, Лолина, Велдіжа, Новошина, Новоселиці, Пшеничника, Мізуня, Кальної, Якубова, Турі Малої, Долини. Привіти для Матірнього Товариства, що плили з глибини їх патріотичного серця, зробили небудене враження на присутніх, які з ентузіязмом витали кожного делеґата. Цінною памяткою для Філії останеться чудовий алеґоричний привіт від читальні „Просвіти“ в Нижнім Струтині. Дальші точки свята виповнили хорові й музичні продукції та декляманції. На специяльну увагу заслугує хор з Велдіжа, що під вправною орудою п. Івана Брика знаменито вивязався зі свойого завдання. Повний успіх і тим разом осягнув долинський хор, який відтворив тяжкі композиції Іваненка, Іванова та Лісовської майстерно, за що повне признання належиться в першій мірі учит. Ярославові Гретчакові. Аматорська орхестра своїм удачним виступом запевнила собі участь і в інших концертах. Слід підчеркнути і декляматорський хист п-ни Галі Любачівської та чит. Т. Палюка, які влучно інтерпретували голошене сло о. Могутніми акордами національного гимну закінчила тисячна маса свято „Просвіти“, яке наглядно доказало, що і в Долинщині йдемо вперед, що нема сили, яка здержалаб нас на шляху національного розвитку й поступу.

ЛЬВІВ. (Діяльність аматорського гуртка при чит. „Просвіти“ при вул. Жовківській). Аматорський гурток при чит. „Просвіти“ при вул. Жовківській розвиває дуже живу діяльність, виставляючи майже кожної неділі нові песи, якими поширює національну свідомість серед українського міщанства й робітництва цеї дільниці Львова. Минулої неділі, дня 7. квітня ц. р., виставлено власними силами аматорського гуртка таку поважну і рівночасно незвичайно тяжку до виконання песу, як народня оперета „Запорожець за Дунаєм“. Саме виконання роль свідчило про солідну підготовку і влучне підібрання осіб. Це велика заслуга режісера і диріґента хору радн. Купчинського, які завдали собі чимало труду і праці, щоб постановку цеї народньої оперети вдержати на належній висоті. І це їм вдалося. Правда, режісер мав ще до своєї розпорядимости дуже добрі сили з хору радн. Купчинського, які недавно брали з успіхом участь у виставці „Вія“ у великім театрі.

Тому не диво, що саме виконання роль під оглядом вокально-драматичним було знамените. І так Одарка (п-і Купчинська) та її чоловік-пияниця Іван (Березюк) створили зі своїх роль найліпші креації. Публика нагороджувала появу їх обоїх на сцені гучними і рясними оплесками. Також дуже добре відспівали свої партії Оксана (С. Микитовичівна) й Андрій (Волошин), але при своїй зустрічі на чужині та ще по довгій розпуці замало виявили радости й життя. Султан відспівав також дуже добре свою партію, але був у своїй ролі за сумний. Не видно було східного горячого темпераменту та життевої радости. Інші аматори відограли свої ролі теж поправно. Орхестрою диріґував радн. Купчинський. Публики було аж забогато. Та, що спізнилася, мусіла відійти домів, бо не було вже для неї місця на салі. Всі читальні „Просвіти“ у Львові повинні запросити цей аматорський гурток на гостинні виступи з цею оперетою.

БОРЩІВ. (Свято „Сокола“). Сокіл у Борщеві устроїв у минулу неділю свято з нагоди 35-літнього ювилею українського сокільства. Рано по торжественнім Богослуженню відправив місцевий катехит о. Божак Михайло панахиду за впавших у війні та померших членів Сокола, в присутности маси народу та відпоручників Соколів борщівського повіту. По панахиді виголосив о. Гуньовський з Лановець приноровлену до торжества проповідь, виказуючи великі заслуги українського сокільства в справі виховання народу. Окрему увагу звернув на зусилля Сокола в закріплюванні духа і стійности характеру своїх членів, без огляду на їх політично-партійні переконання. Бо лише люди здорові як тілом так і духом можуть двигнути український нарід на такий рівень, який йому належиться. Того самого дня у вечір уладжено руханковий попис, підготований інструктором „Сокола-Батька“ п. Дражньовським Омельком. На програму вечора зложилася промова заст. голови „С.-Б.“ п. Альфреда Будзиновського та 14 точок рухових вправ. З рапорту інструктора, зложеного з естради перед фронтом усіх руховиків, показалося, що в борщівськім Соколі, заложенім 9. вересня 1928, в часі головування радника Смаля Петра переведено 298 годин вправ у 5 відділах (членів, членкиць, учеників і учениць та сокільського доросту) в присутности пересічно 12 осіб на годину. В повіті переведено 2 курси інструкторів і 2 рахункові пописи, крім ювилейного. Переведені пописові вправи всіх відділів виказали дуже гарний успіх праці не лише в руханковім, але також в орґанізаційнім напрямі, коли зважиться, що переважаюча більшість учасників — це міщани. Показується, що й міщанський елемент надається до орґанізації, коли лише хтось над тим схоче попрацювати.

Літературний куток.

Політика і література. Французький літературний журнал „Кандід“ передає звістку, що кілька великих німецьких видавництв рішило не видавати перекладів французьких творів аж до повної евакуації Рейнщини. Для французьких письменників, які при високім курсі марки добре заробляють від німецьких видавництв, був би це поважний удар.

Приватні листи. Париський суд видав важний присуд у процесі, який почав Ромен Роллян проти видавця Кра за те, що той оголосив продажу приватних листів Роллява без його дозволу. Суд станув на становищі, що листи є власністю адресата і можуть бути продані, якщо їх автор не домагався, щоби їх йому звернути або коли не є довірочного змісту. З 5 листів Ролляна суд признав один довірочним, а за те, що видавець оголосив їх продажу в катальозі без порозуміння з автором, признав авторові гарне відшкодування: 20.000 франків.

„Наполеон“ Мережковського — нова книжка, яку автор не видав досі російською мовою, вийде спершу в англійськім видавництві. Наполеон має літературу в англійській мові хто зна чи не найбільшу з усіх.

Фашисти і Франція. Денник „Коріере деля Сера“ в Міляно вислав недавно до Парижа одного свого співробітника Борґезе, який мав присилати постійні статті про літературу та мистецтво. Вже після перших його статтей фашистівська преса (як напр. „Джіорнале Д' Італія“ і „А' Імперо Фашіста“) накинулись так гостро на саму ідею популяризації французької літератури, що Борґезе мусів перестати писати. Гасло фашистівської преси було просте: „Пора раз уже скінчити з французькою літературою!“

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Ольга з Колянковських Гірнякова, жінка пароха у Винниках, померла по довгій та тяжкій недузі, заосмотрена Найсвятішими Тайнами, в суботу дня 13. квітня ц. р. проживши 59 літ. Похорони відбудуться у Винниках вівторок дня 16. квітня ц. р. в год. 9. рано. В. Її П.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. — Видає Видавнича Спілка „Діло“. — В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.